

BUITEN

29^E JAARGANG N°. 8

ZATERDAG 23 FEBRUARI 1935

Foto Kunst

DE ONGELIJKE TWAAALFEINDER
(BIJ HET ARTIKEL: „REEËN EN HERTEN”)

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT	INHOUD
ONDER DE VLAG, DOOR DAVID W. BONE . . .	BLZ. 86—87
STORM AAN HET STRAND, DOOR D. WILDE . . .	BLZ. 87
EDELSTEENEN (GEDICHT), DOOR JOANNES RED- DINGIUS	BLZ. 87
BOOMSILHOUETTEN (GEÏLL.), DOOR M. BAREN- DRECHT-HOEN	BLZ. 88—91
EEN VACANTIE IN ZUID-CORNWALL (GEÏLL.), DOOR CHRIS BRECHEISEN-GÖBEL	BLZ. 91—92
REEËN en HERTEN (GEÏLL.), (SLOT) DOOR DR. G. BARENDRECHT	BLZ. 85, 92—95
SAINT EMILION (GEÏLL.), DOOR H. VAN LOON .	BLZ. 94—96
OVERPEINZING (GEDICHT) DOOR G.	BLZ. 96
VIJVER IN HET WATERKASTEEL BIJ DJOCJAKARTA (ILL.)	BLZ. 96

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar **Rokin 74—76, Amsterdam**. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.
Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, is verboden.

ONDER DE VLAG

DOOR DAVID W. BONE

EEN zwarte, dreigende hemel met zware, indigo-kleurige wolken, opgestapeld aan den horizon, een onzeker, groenachtig licht, hoog in het zenith, af en toe verduisterd door de strijdende elementen en slechts gebroken door felle, geluidlooze bliksemschichten. De zee, in een lange glasachtige deining uit het zuidwesten aanrollend, werd hier en daar gerimpeld door vlagen van een ongestadige bries en er was geen benauwend-lage barometerstand noodig om ons te zeggen, dat een storm naderde. Wij zagen het aan de lage, dreigende scherpergerande wolken, splijtend en zich weer vereenigend, bank op bank in eindeloze formaties; de een of andere tegenwerkende kracht hield den wind terug, maar daar boven was strijd, want, hoewel massa's losgebroken wolken wegstoven over het zenith, hielden wij slechts ongestadige bolle vlagen en onze bark, onder klein zeil, slingerde onzeker door gebrek aan een straffen wind. ☼ Het was een ochtend van onheil en de donkere hemel weerspiegelde slechts de somberheid van onze gezichten. Ook onze gedachten waren in overeenstemming met den dag, want wij hadden een scheepsmakker verloren; een van ons was heengegaan, de oude Martin was gestorven. ☼ Hij stierf gedurende de hondenwacht, niemand wist hoe laat; hij was wakker, toende afkomende wacht te middernacht naar beneden kwam, want Welsh John had hem, voor hij ging slapen, lucifers gegeven voor zijn pijp. Dat was het laatste, want toen wij om vier uur gepord werden, was Martin koud en stil. Er lag geen zorg op zijn gelaat, geen trek van pijn of lijden; waarschijnlijk had de oude man zijn pijp neergelegd en was, niemand wakker vindend om tegen te spreken, kalm zijn Loods gevolgd. ☼ Er was geen groot vertoon van verdriet, toen het bekend werd; misschien een hokken van de stem, als erover gesproken werd, een ongewone vriendelijkheid in onze onderlinge houding, maar geen zweem van rouw, geen schaduw van smart. Dit was geen jong leven, vóór zijn tijd afgebroken, er was geen ongeval te bespreken, geen schuldvrage te bepleiten, het was slechts de oude lamp, die ten slotte was uitgegaan. Wij voelden het verlies, dat van een scheepsmakker; er zou een kooi meer in het logies ledig zijn, een man minder aan de brassen, een naam zou worden overgeslagen bij het aantreden en wij zouden de stem vol ervaring missen, die zooveel gewicht en invloed in onze zaken had. ☼ Bij het aanbreken van den dag stonden wij in een kring om een laatsten blik te werpen op dat krachtige oude gelaat, dat wij zoo lang gekend hadden. De zeilmaker naaide hem in het schooteinde van een oud marszeil, een zeemanslijkkleed, zooals Martin dat zou hebben gekozen. Het werd alles kalm en zonder omhaal gedaan, zoo-

als een schepeling het recht heeft te verwachten. Een paar schalmen van een ouden ketting werden in het zeil genaaid om het zwaarder te maken, alles naar scheepsgebruik en zeemanssaard en toen dat gedaan was, legden wij hem op het grootluik onder de vlag, die hij gediend had. ☼ „Daar gaat een goed zeeman”, zeide een van de bemanning. „Hij kende zijn vak”, meende een ander. ☼ Een goed zeeman — hij kende zijn vak! Dat was Martin's grafspreuk, meer zou hij niet verlangd hebben. ☼ Lang was hij niet ziek geweest, een koude had zich tot bronchitis ontwikkeld. Martin had steeds een trotsche minachting gehad voor weersomstandigheden en hij wilde zijn reputatie ophouden van gehard te zijn. Toen kreeg hij hoestaanvallen en een hooge temperatuur en werd naar beneden gestuurd. ☼ Eerst kreeg hij een ledige hut achteruit, maar de ongewone luxe benauwde hem, zoodat, toen hij verzocht weer naar het volkslogies te mogen gaan, de oude hem dit toestond. Daar scheen hij wat beter te worden; hij kon met zijn makkers praten, hij was zelfs in de gelegenheid jeugdige onervarenheid te berispen, als dat noodig was, hoewel met slechts een schaduw van zijn vroegere heftigheid. ☼ Hoewel hij wist, dat het hem geen goed deed, bleef hij zijn pijp rooken en dat scheen hem een zekere mate van troost te geven. De Oude deed voor hem wat hij kon en bracht meer tijd in het logies door dan de meeste gezagvoerders zouden gedaan hebben. Veel kon echter niet gedaan worden, want een schip is weinig geschikt voor zieke menschen. Af en toe kreeg Martin inzinkingen en werd zijn ademhaling moeilijk, soms begon hij te ijlen en praatte dan over oude schepen, stormen en reizen, dan weer knapte hij wat op en scheen zelfs iets beter te worden. En toen kwam het einde; het taaie lichaam kon den strijd niet langer volhouden en hij verscheidde kalm in de stilte van den nacht. ☼ Hij was een oud man, niemand wist hoe oud. Tegemoetkomende klerken op de kantoren van aanmonstering copieerden steeds de oude gegevens als hij monsterde en hij stond als achtenvijftig op de monsterrol, want met zestig jaar zou hij nooit een kans gehad hebben. Soms sprak hij over oude schepen, die sedert lang van den oceaan verdwenen waren en als hij op deze gediend had, moest hij wel over de zeventig zijn. Een enkele keer, maar dan alleen tot bevoorrechte schepelingen, placht hij te vertellen van zijn diensttijd aan boord van een Amerikaanschen kruiser in den tijd, toen Fort Sumter viel, maar hij was het meest trotsch erop, dat hij bootsman geweest was op de beroemde „Sovereign of the Seas”. ☼ „Driehonderdzeventig mijl”, zeide hij dan. „dat was nog eens varen! Dat is wat je noemt zeilen! Geen gezeur met zeilen bij en zeilen geien, maar zet alles bij en . . . vooruit dan maar, jongens!” ☼ Hij was van het oude type, gevormd in de harde school van de zee. Een van zijn snoeverijen was, dat hij eens vijf jaar lang op pakketbooten gevaren had en nooit den betaalmeester gezien had! Hij monsterde dan te Liverpool aan en gaf zijn kostbaas een bon voor een maand gage; te New York deserteerde hij dan en zeilde, na wat „uitrazen” aan den wal, weer met een ander schip naar Liverpool terug. En er was een reden voor deze dwaze manier van handelen, want: „Niks van dat koeliewerk in de haven met de lading, nee hoor, ik niet! Ik ben een zeeman en deed alleen zeemanswerk. Dat waren de dagen, toen een zeeman een man was en geen vervloekte lading-sjouwende, kolenscheppende niksnut, wat ze nou zijn!” ☼ Martin was een groot voorvechter van de rechten van den bak en beschouwde de stuurlieden als zijn natuurlijke vijanden en, hoewel hij zijn werk deed en goed ook, liet hij geen gelegenheid voorbij gaan om het humeur van een officier op de proef te stellen door vrijmoedige kritiek op de manier, waarop met schip en zeilen werd omgegaan. Leerlingen kon hij verdragen, hoewel hij altijd achterdochtig was ten opzichte van invloed van de kajuit. ☼ Zoo was Martin, onze moedig-twistzieke, heerschzuchtige Martin en toen wij naar de onbeweeglijke gedaante keken, welker vorm door de plooiën van de vlag werden omljnd, dachten wij met spijt aan den tijd, dat wij er plezier in hadden gehad hem „op stang te jagen” tot hij uitbarstte in een vloed van zeemanskrachttermen, bijvoorbeeld door fluiten aan dek of langs hem heen in het want klimmen als het volk naar boven moest en dan hevig aan de weeflijnen schudden. „Vooruit, ouwe is-geweest!” riep Jones hem eens toe, terwijl hij in het puttingwant klom. Martin was woedend. „Is-geweest?” schreeuwde hij terug. „Ja, wel mogelijk een is-geweest maar als jij op mijn jaren komt, jij melkmuil, zul je jezelf een is-verdorie-nooit-geweest kunnen noemen!” ☼ Ja, zijn torn is

nu afgelopen en als de zwarte, rafelige wolken in het zuidwesten losscheuren en de zee tegen ons opzetten, zullen wij een man minder zijn om den storm het hoofd te bieden en zal hij rusten tot de oproep van „alle hens” weerklinkt, rusten onder het woelige water, dat hem zoo lang gedragen heeft. ☼ Er is stellig niets zoo plechtig als een begrafenis op zee. Aan den wal ontnemen de omgeving, de nabijheid van menschelijke woningen, de naburige grafsteenen en het groote aantal dooden de eenzaamheid aan een graf. Hier was niets dan een slingerend schip op de wijde van den oceaan, een open valreep, een gedaante, gehuld in de plooiën van een vlag en een kleine groep mannen, blootshoofds en gebogen staande rondom de eenvoudige baar. ☼ De wind was aangewakkerd en er was een dreigend gefluit in de pardoens; het schip slingerde onregelmatig en met moeite konden wij ons evenwicht bewaren op het natte, hellende dek. Boven ons was de hemel zwart van flarden haastige wolken en het somber-grauwe water om ons heen was alreeds witgekuifd door den zweeps slag van den opstekenden wind. ☼ „Ik ben de opstanding en het leven, zegt de Heer” — Martin, uitgestrekt op een hellend laadbord, was gereed voor de Reis en wij stonden aangetreden aan den open valreep. De Oude las den dienst in zijn gemoedelijk dialect en de woorden verloren daardoor niets van hun schoonheid of plechtigheid — „en al wie leeft en in Mij gelooft, zal nimmer sterven”. ☼ Hij hield even op en keek bezorgd naar de loefzijde. De wind was schijnbaar gaan liggen en het begon te regenen met groote, zware droppels. „Klaar aan de marsevallen, stuurman”, zeide hij zacht en vervolgde: „Ik weet, dat mijn Verlosser leeft en dat Hij op den jongsten dag op aarde zal verschijnen. En . . . .” Boven ons sloegen de zeilen door gebrek aan wind heen en weer, het regende nog en de droppels vielen hard neer op de overdekte gedaante, die, het gelaat omhoog gericht, ze niet achtte. ☼ Snel vervolgde de Oude den dienst. „Want daar het den Almachtigen God in Zijn groote genade behaagd heeft de ziel van onzen gestorven broeder tot Zich te nemen, zoo vertrouwen wij zijn lichaam toe aan de diepte . . . .”. ☼ Op een teeken tilde de tweede stuurman de plank op, de twee jongste leerlingen hielden de vlag vast en Martin gleed met de voeten naar voren uit de plooiën met een langzamen, bijna geluidloozen plons in het water. ☼ „Onze Vader, die in de hemelen zijt” . . . . met gebogen hoofd eindigde de Oude den dienst. Hij was zichtbaar ongerust: hij voelde, dat het weer hem zou verrassen, dat het moment van zijn afwezigheid van den commandopost — de korte afstand tusschen roer en kompas — slecht gekozen was. Toch deed zijn plichtsbef hem den dienst tot het einde toe leiden, maar het was met blijkbare opluchting, dat hij het boek dicht sloeg. ☼ „Amen! Grootzeil opgeien, stuurman en wees klaar om de onderraas op te brassen! Houd de wacht aan dek, alle hens — kijk!” en hij wees naar de zwarte plek, die zich vlug over den hemel te loevert uitbreidde. ☼ Wij heschen het natte, zware grootzeil op de ra en wachtten op den wind. Er kwamen onregelmatige vlagen, die den regen in woeste, doordringende buien voortdreven, daarna volgde een doodelijke stilte, zoodat de regen loodrecht van boven neerkwam, een meedooenlooze stortbui. Het was bitter koud, wij waren doorweekt en neerslachtig, terwijl wij daar stonden te rillen bij de brassen en wenschten, dat de wind zou komen, om zekerheid te hebben; alles zou beter zijn dan deze werkeloosheid. ☼ Toen kwam uit het zuidwesten een windvlaag en wij hadden nauwelijks de raas opgebrast, of wij hoorden het geluid van een machtigen wind over het water. Gierend met lang ingehouden felheid kwam de bui op ons af: wij voelden hoe het schip den eersten stoot opving, het stak den neus in de zee en ging er van door, schuimend door de witgekopte zee als een veer door den storm weggeblazen. Dat kon zoo niet lang duren, geen zeil kon zulk een razen volhouden. ☼ „Marsevallen vieren!” brulde de Oude, wiens stem nauwelijks hoorbaar was boven het gillen van den storm. Nauwelijks had de bootsman de ra gevierd, of het zeil scheurde en was in een oogwenk aan flarden, die heftig klapperden in den wind. Het was de kwestie van den zwaksten schakel, en de bui had dien gevonden, maar onze rondhouten waren betrouwbaar en, toen de druk was weggenomen, liepen wij met een goede vaart weg. ☼ Wij begonnen het tuig te klaren en door het werk dachten wij weinig aan de gebeurtenis, die dezen dag had gekenmerkt, maar er was iets in het huilen van den wind door het want, in het donderen van de golven onder den boeg, in de kreten der mannen en in het slaan van het gescheurde zeildoek, dat

een passend requiem zong voor het heengaan van onzen ouden zeeman.

Storm aan het strand

DOOR D. WILDE

NEEN, zóó kende ik Scheveningen niet. ☼ Bruisend komt de zee op me toe; met vervaarlijke schuimkoppen. En tusschen het schuim het donkere, dreigende, golvende water. ☼ En boven het water de jagende wolkenlucht . . . geen moment hetzelfde, steeds wisselend en verrassende aspecten biedend. ☼ Het strand . . . een verlaten smalle strook, wat eenzame zwarte figuurtjes zoekend, zoekend naar wat in zonnige zomerdagen de badgasten verloren hier. Een enkele wandelaar, een hond die uitgelaten heen en weer rent . . . ☼ Ik wandel noordwaarts langs den boulevard. Daar breekt, achter mij, de zon door de wolken. En de stralen verlichten de duinen vóór mij. Wonderlijk steken die in hun zachtgroene tinten nu af tegen de donkere, geelgrauwe lucht erboven, waartegen felwit de meeuwenvleugels flitsen. Boven de zee verschijnt een reusachtige regenboog. ☼ De zon verdwijnt weer, en met haar de wonderlijke contrasten. ☼ Ik keer om en wandel nu naar de haven toe. Langs den rand van den boulevard zijn hooge barricaden van zand opgeworpen door den nachtelijken storm. De trappen, die naar het strand voeren, zijn er gedeeltelijk onder bedolven. En verder nog heeft de wind het zand geblazen. Op den boulevard zijn werklieden bezig het in karren te scheppen. ☼ Daar, op het strand, staat een groepje mannen om een bruinvisch. De buik is opengereten, het oog één bloederig gat. „De meeuwen hebben er al aan gezeten,” zegt een der mannen en schopt even tegen het beest. Een trage bloedstraal maakt een donkere vlek op het zand. ☼ Bij de haven is het druk. Gedoken in regenjassen, achter beschuttende autoruiten, op motor- en andere fietsen kijken de menschen naar het boeiend spel der golven. Elken keer, dat een golf tegen het havenhoofd breekt, spat een zuil van schuim hoog op, en een sluier van water stroomt na over den havenmuur. Een visschersboot, die binnen moet komen, worstelt tegen de hooge golven. Bij de seinen gaat een vlag omhoog. ☼ „’t Kan nog wel een uur duren voor-ie binnen is”, voorspelt een Scheveninger. ☼ Een uur, in den snijdenden wind, ’t lokt me niet aan. ☼ Ik wandel terug. De hemel is nu dichtgetrokken, één grauw vlak boven de bulderende zee. ☼ Als ik even later omkijk, zijn aan het havenhoofd de lichten ontstoken, vliegt de vlag weer omlaag. ☼ Een paar parmantige kuifleeuweriken trippelen over het strand. En wat zijn dat voor witte vogels, die daar zoo heel snel voort-hollen? ’t Zijn vlokken schuim, door den wind opgejaagd. ☼ De grauwe lucht volvoert haar bedreiging. ’t Begint flink te regenen en haastig zoek ik een veilige beschutting in de verlichte „blauwe” tram.

EDELSTEENEN

DOOR JOANNES REDDINGIUS

Lucht-element, gij leeft in diamant,
en water, gij, gij stroomt in de saffieren
en ’t fonk’lend vuur, dat fonk’len blijft en vieren,
staêg in robijnen als een wonder brandt.

En Aarde, gij, die ’k aanraak met mijn hand,
Al-moeder over wie de wolken zwieren,
die boomen draagt, die zingen luid als lieren,
smaragd-groen blinkt uw regen-frisch, mooi land.

Ik ben een kind van lucht en water, klaar,
en hunker naar het vuur in winternachten
en vele wond’ren werd mijn geest gewaar

In fijn-stil schouwen of in woeste jachten,
en, Aarde, uw mociten draag ik minder zwaar
sinds geestesstroomen mij bevrijding brachten.

EIKEN STRUIKGEWAS IN DE BESNEEUWDE DUINEN

BOOMSILHOUETTEN

DOOR M. BARENDRECHT-HOEN

EERST tegen het einde van November blies een stormwind, voorafgegaan door een paar koude nachten, de bladeren uit de boomen. De laatste resten bleven nog hangen totdat de eerste Decembertagen voorbij waren, zoodat in de eschdoorn- en beukekronen nog hier en daar een gele en koperroode kleur de illusie gaven dat nog niet alles voorbij was. Maar als het kerstfeest achter ons ligt en het nieuwe jaar zijn intrede heeft gedaan, staan boomen en struiken kaal en de naakte takken torsen bij tijden een vrucht van sneeuw. Soms trekt de rijp een lijntje van glanzend zilver langs iederen twijg of doen regenstroomen de stammen glimmen van vocht. Nevels maken de uiterste takeinden in hun waas onzichtbaar, zoodat het lijkt alsof de boomkroon zich eindeloos uitrekt in het heelal. Maar soms ook teekenen de zwarte takken, als met conté tegen een lichten achtergrond opgezet, zich af tegen een helderen winterhemel. In de stad en op het land, in licht en in schemer vertoonen de boomen zich nu in hun winterrust, zooals ze geschapen zijn, in hun ware gedaante, zonder de kroezeling, de schittering of de gloed van het loof. In de stad scharen zij zich aan weerskanten van de oude grachten. Ze laten hun takken, zwaar, boven het zwarte water hangen en achter het wir-war van de twijgen rijen zich de statige gevels der oude grachtenhuizen. Op pleintjes en stille plantsoenen in vergeten stadjes staan ze, de linde en de beuk, de plataan, de accacia soms en de esch, terwijl in het moderne villaparkje de jonge aanplant opgroeit, de monumentale iep (*Ulmus campestris monumentalis*), die zoo laat in het jaar zijn blad verliest en in het voorjaar zoo talmt zijn knoppen open te vouwen. En op het erf van een boerderij, langs den landweg in een Noord-Hollandschen polder, langs den boschrand grenzende aan de hei, in het veen, om het

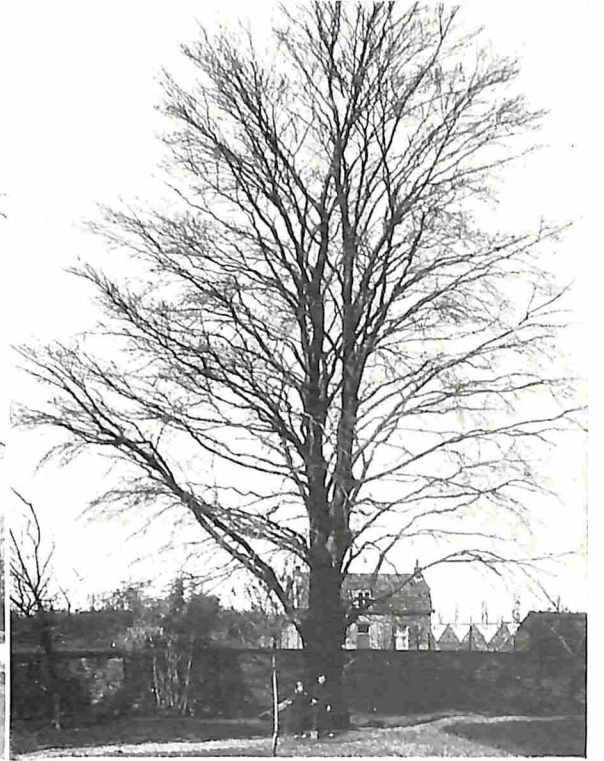
rimpellooze ven, tusschen de Limburgsche heuvels, overal kunnen wij nu het spinsel en vlechtwerk der takken en twijdringend in het kale landschap, onze aandacht op. Wat zouden onze steden zijn, onze dorpen, onze aandacht op. Wat zouden hier en daar het groen van een boom een schaduw wierp op een huizenrij of op den strakken landweg. Wat zou de heirand zijn zonder zijn berken en de heuvels van Limburg zonder de hoge populieren, de boerenhofsteden in Holland zonder de aancengegroeide en dikwijls misvormde boomluiken voor het huis, de slootrand en de plas zonder hun wilgen en wie wel eens pas aangelegde polders heeft gezien of een moderne bouwde boerderij, zal in dit nieuwe landschap en in deze nieuwe omgeving sterk de boomen hebben gemist. ☞ Nu, in den winter, is het vooral de alleenstaande boom, met zijn takken en twijgen, regelmatig en harmonieus van bouw of grillig, soms spookachtig vervormd die ons treft. De boom, die zich niet wordt opgenomen tusschen takkengewar van duizenden andere boomen, die is opgegroeid in het vrije veld, zonder worden geknot, in wiens kroon het licht kon spelen, zoodat deze zichforsch en regelmatig uit den stam kon ontwikkelen. De boom die in sommige streken en op enkele plaatsen door vorige geslachten werd geëerd en ontzien, die zelfs in heel alles omhullenden mantel van bloesem of blad, staan ze daar als zielige stumpers, immer aan den mensch dienstbaar gekrijgen van „den boom“. Zij hebben met de bladeren, noch met hun vruchten hun kenmerk afgeworpen, want ook zonder

EIK

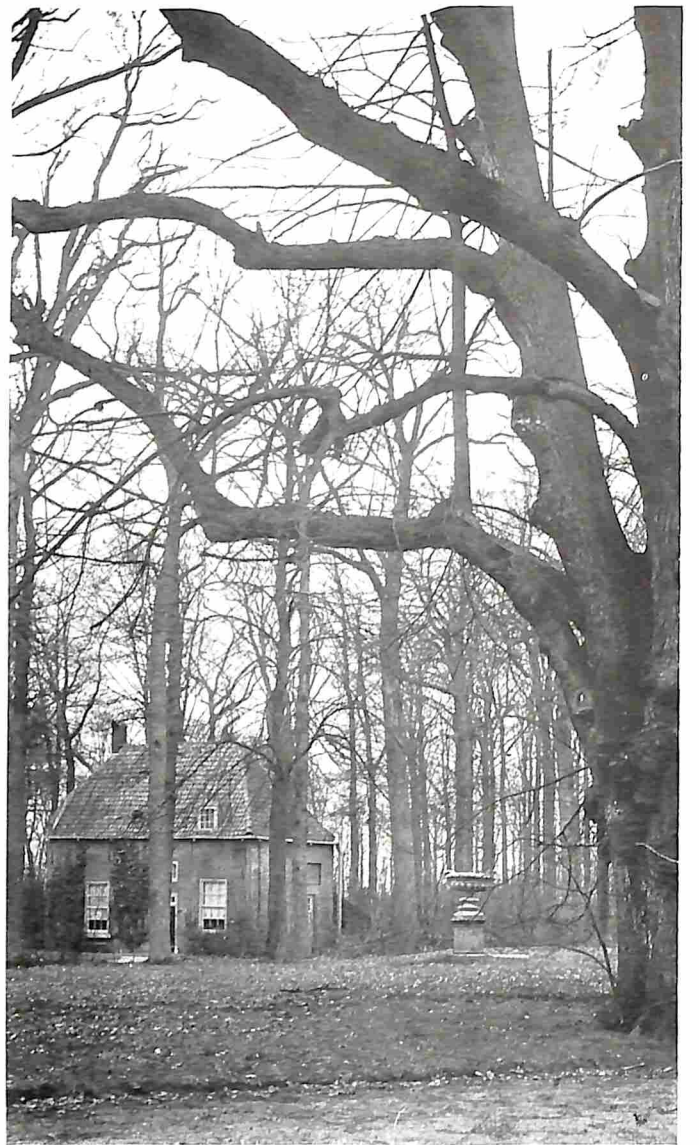
ACCACIA

BEUK

bloesem, blad of vrucht zijn zij van elkaar te onderscheiden, soort van soort. ☞ Ieder voorjaar zou men hen kunnen herkennen aan bloei en bloeiwijzen, de vorm en de plaats van tot katjes samengegroeide meeldraden en stampers en ook aan den vorm van de uitlopende knoppen. In den zomer, als de bladeren zich hebben opengevouwen en zijn gestrekt, heeft men daaraan een middel tot herkenning van den boom, hoewel dit bij sommige soorten, als wilg en populier niet altijd opgaat. De vele wilgensoorten in ons land zijn door den blad-vorm niet van elkaar te onderscheiden, maar moeten gedetermineerd worden naar de katjes. Ook de stam en de voornaamste takken kunnen een kenmerk zijn. Glad en zonder groeven rijzen de beukenstammen uit den grond omhoog, regelmatig en rond van voet tot kroon. Schilferig wit staat daarnaast het berkenstammetje met lidteekens van takken, vol groeven is de iepenstam, in vellen scheurt de schors van de plataan en de knoestige eik is ook direct te herkennen. Later in den herfst tinten de bladeren zich met verschillende kleuren. Heldergeel, koperkleurig, vaalgrijs, ieder jaar dezelfde herhaling van het kleurengamma, waaraan ook de soort te herkennen is. Maar dan, in den winter, komt de vorm bloot, de naakte vorm, de structuur, die in den zomer goed was verborgen en in den herfst langzamerhand, hoe sterker de bladerenval is, te voorschijn komt. Want al blijft de omtrek der kroon, de totale vorm, hetzelfde als in den zomer, in den winter domineert iets geheel anders. 's zomers zijn het de grootte der bladeren en de dichtheid der kroon, die karakteristiek zijn in een landschap. Het luchtige van een berk, waar het licht doorheen speelt of het dichte, lommerrijke van een linde domineert sterker dan hun omtrek, hun totale vorm en zelfs de populier treft misschien nog meer door de ritseling en glinstering van zijn bewegelijke bladeren dan door zijn langgerekten vorm. Maar nu, in den winter, zien we hoe de boom door de jaren heen is gegroeid tot wat hij is. Wij zien iets van zijn historie, van zijn ontwikkeling, soms ook iets van zijn strijd tegen de elementen. Wij zien aan de rangschikking van zijn takken of hij altijd alleen heeft gestaan, ontkiemd is op een vrije plek, of dat hij de eenig overgeblevene is van een geroid bosch. Wij zien ook of hij deel uitmaakte van een rij, of hij geschonden is door menschenhanden. Dit alles verhalen de silhouetten, die nu, kaal en ontbladerd, stad en land sieren. In de boomgaarden staan de oude, knoestige appelboomen en aan hen vooral is het merkbaar, hoe menschenhanden de groei van een kroon kunnen leiden en vormen en ook hier en daar zijn de iepen langs de grachten leelijk toegetakeld, al geschiedt dit natuurlijk tot voordeel van den boom. Maar er staan er nog genoeg waaraan we den bouw van de kroon kunnen bewonderen. ☞ Hoewel ieder exemplaar verschilt van een ander is natuurlijk, naast de individuele kleine afwijkingen, de hoofdvorm van iedere soort gelijk en duidelijk te herkennen. De na lange jaren volledig ontwikkelde kroon is namelijk het resultaat van innerlijke krachten, erfelijke factoren en uitwendige omstandigheden, die de individuele wijzigingen aanbrengen en waardoor wij dus naast de oor-

spronkelijke regelmaat toch een telkens afwisselend uiterlijk opmerken. Die regelmaat openbaart zich in de vaste plaatsing der knoppen aan stam en takken, kruiswijs tegenover elkaar staand bij den esch, eschdoorn en wilde kastanje of afwisselend, eerst rechts, dan links, zooals bij iep, beuk, hazelaar en linde. Soms schijnt het alsof er geen regelmaat valt te ontdekken, maar wanneer we de plaatsen waar de knoppen uitloopen met elkaar zouden verbinden, vormt deze lijn een spiraal over den stam. Natuurlijk ontstaan niet uit alle knoppen nieuwe takken. Van vele blijft de ontwikkeling uit en deze punten vormen dan de slapende knoppen, die jaren later nog kunnen uitloopen. Maar ook de wijze van vertakking bepaalt nog niet het karakter van een kroon; ook de hoek, dien de takken maken met den stam, hun taaiheid, hun doorbuiging, hun lengte, hun kracht, eigenschappen, die bij iedere soort verschillen, geven het eigene aan iedere boomsoort. Karakteristiek voor den iep is b.v. de splitsing der uiterstetakken tot een kantwerk van kleine twijgen, waarin de oorspronkelijke hoofdtak niet meer te volgen is. opgelost schijnt deze in den wirwar van kleine takjes. Bij den beuk daarentegen kan men tot het uiterste puntje iederen tak blijven vol-

LINDESTAM

WILDE KASTANJE

PLATAAN

ESCHDOORN

gen, hier blijven de hoofdtakken meer apart, vormen een onderdeel van den boom en het fijne kantwerk ontbreekt. Ook loopen de fijnere twijgen niet kriskras door elkaar, zooals we dat bij de iepen zien, maar ieder takje maakt met den tak waaruit hij ontspringt maar een kleinen hoek, zoodat alle takken en twijgen duidelijk in één richting loopen. Typisch voor den iep zijn ook de horizontale, soms overbuigende onderste takken, die vooral langs onze stadsgrachten zoo mooi zijn te zien. Als de takken nog jong zijn rijzen zij op vrij groote hoogte eerst schuin omhoog, pas later buigen zij om, maar worden dan vooral langs den straatkant dikwijls gesnoeid omdat zij het verkeer belemmeren. Zoowel de beuke- als de iepestam loopt door in de kroon, zijn als hoofdstam te vervolgen. Sterk en breed zijn de twijgstelsels in de beukenkroon, rustend op de gladde, rechte zuil en deze monumentals boom is dan ook bij uitstek geschikt voor groote lanen en op de gazons van onze buitenplaatsen. Duidelijk kan men hier den alleenstaanden boom van dien uit het bosch onderscheiden, want de inplanting van de kroon is in het eerste geval meestal veel lager. ☞ De eiken zijn misschien wel de boomen die het meest van allen de aandacht trekken. Zoowel in de historie, de folklore als in onze schilderkunst spelen ze een rol en hebben immer door hun grillig uiterlijk en hun hoogen ouderdom de aandacht getrokken. Zelfs nu nog maken wij in de vakantie wandelingen met als eindpunt een of anderen beroemden eik, meestal genoemd naar een god uit de oudheid en waarvan de ouderdom dikwijls erg wordt overdreven. De z.g. Wodanseiken stammen zeker niet uit den tijd van de Batavieren, maar zijn misschien 300 à 400 jaar oud. Ook kent ieder de grillige, bijna lugubere afbeeldingen op oude schilderijen uit verschillende periodes; op de landschappen van Jacob van Ruysdael ziet men vaak op den voorgrond in allerlei vormen, winterdor of vol in het blad een grooten eik afgebeeld, en in de romantiek werd deze boom herhaaldelijk gebruikt om sfeer en stemming te versterken. Alleenstaande eiken hebben ook wel iets wat op onze verbeelding kan werken. Het knoestige hout, hun ruwe kroon, die zich zoowel in de hoogte als in de breedte sterk ontwikkelt, de zijtak, die soms op geringe hoogte ontspringt en vaak even dik wordt als de stam zelf, het zijn allerlei oorzaken die den eik tot iets ongewoons maken. Daarbij komt nog dat het loof dood en dor, bijna den geheelen winter in de takken blijft hangen en het lang duurt eer in het voorjaar het jonge groen dezen grimmigen reus wat komt opvroolijken. Deze grillig-

heid in zijn takkenstelsel wordt veroorzaakt door dat de bovenste knoppen zich aan een uitlopenden tak weinig ontwikkelen en soms geheel in hun groei worden geremd. De overige knoppen daarentegen loopen op de normale wijze uit zoodat iedere tak zich dus op een bepaald punt splitst in enkele zijtakken, die naar alle kanten behalve in de hoofd- richting uitgroeien. Dit herhaalt zich ieder jaar totdat een grillige kroon is ontstaan, waar weinig regelmaat in valt te ontdekken. In het jongere twijgenstelsel valt dus een hoekige, grillige vertakking op, in de oudere dikkere takken, meer in het centrum van de kroon zien we hoe deze takken door dezelfde oorzaak geen recht, maar een zeer hoekig verloop hebben. Een van de oorspronkelijke zijtakken heeft zich dus als hoofdtak ontwikkeld en is door secundaire diktegroei in als omvang toegenomen. Het is dezelfde geschiedenis die zich nu nog ieder jaar in de jonge twijgen herhaalt. Een andere boom, ook onregelmatig en grillig van bouw, is de Accacia, wier vorm in zomer en winter wel een geheel verschillenden aanblik oplevert. Doordat het hout vrij bros is, breekt het heel gemakkelijk af, zoodat een Accacia met een stumperig afgebroken tak geen zeldzaamheid is. 's Zomers is er van al deze gebreken natuurlijk niets te merken en de mooie vlinderbloemen, het aardige gevinde blad maken dezen boom dan juist zeer aantrekkelijk, een aanwinst in tuinen, parken en plantsoenen. Op het eerste gezicht zou men misschien linde en iep met elkaar kunnen verwisselen, maar de lindakroon is meer regelmatig van bouw en het verloop der takken is ook eenigszins anders: de typisch overhangende takken zooals bij den iep ontbreken hier. Ook in de linde groeien de takken eerst schuin omhoog, maar dan buigen zij recht en hebben een meer horizontaal

EENZAME EIK AAN DE RIJVER

verloop. Daarna schijnt het alsof zij den overhangenden stand van de onderste iepetakken gaan innemen, maar tenslotte richten zich deze takken weer op, zoodat er een eigenaardige golving, een kromming door de takken schijnt te loopen. Tamelijk moeilijk is het ook in den winter een wilden kastanje van een esch te onder scheiden. Tenminste op een afstand, want van dichtbij herkennen wij de boomen natuurlijk direct aan de knoppen. Beide boomen zijn vrij lang en slank, terwijl de stam zich splitst in tamelijk recht omhoog gerichte takken. Ook vertoonen beide min of meer den kandelaar-vorm in hun takken, een doorbuigen en een zich weer oprichten, op een veel soepeler manier dan de lindetakken dit doen. Vaak vertoont de stam van een kastanje een eigenaardige draaiing, maar dit is geen speciale eigenschap van dezen boom, daar dit verschijnsel ook bij andere boomen meermalen wordt aangetroffen en vaak ook groeit de kroon iets meer in de breedte uit, maar soms ook niet. Dikwijls is het dus niet goed mogelijk op grooten afstand te oordeelen of we met een kastanje of met een esch hebben te maken, maar als we dichterbij komen, herkennen we direct de knoppen. De knoppen van den esch, zoo vaak een voorbeeld voor ets of teekening, zijn als het ware geplant op een verdikt takeinde, terwijl ieder de harsige, kleverige kastanjeknoppen kent. ☼ Natuurlijk zijn de wilgen langs de sloot evenals de populieren te herkennen en als een enkele maal een wilg niet wordt geknot, maar zich tot een normalen boom kan ontwikkelen, zullen we hem toch direct aan de rechte taaie takken kunnen onderscheiden, die licht zijn van kleur, een gelige of een bruine tint hebben. Saai, zonder fantasie zouden we zulk een wilgenboom kunnen noemen, want recht loopen de bijna onvertakte takken door, zonder knoesten, zonder kantwerk van kleine twijgen en zonder grillige buigingen. Hoog en slank staan in het Zuiden van ons land de groote populieren, als luchtige silhouetten in het golvende heuvellandschap. Op de Veluwe zijn het weer de berken, met hun draaddunne twijgen, waaraan zich reeds vroeg de manlijke katjes ontwikkelen, die het landschap sieren. Langs de slooten staan naast de wilgen ook de elzen, nog beladen met de zwarte proppen, waaruit de vogels de oranje zaadjes hebben weggepikt. Dan is daar nog eschdoorn en de plataan, die evenals de berk een lichteischende kroon heeft. Het licht speelt trouwens als overal in de plantenwereld ook in de ontwikkeling der boomkronen een groote rol. Het zou ons echter te ver voeren hier nu nog op in te gaan. Daarover dus een volgende maal.

EEN VACANTIE IN ZUID-CORNWALL

DOOR CHRIS BRECHEISEN-GÖBEL

ER zullen vele Hollanders zijn, wien de Engelsche badplaats Torquay bekend is. Ze zullen zich vermeid hebben in de schittering van kleuren, die deze plaats tentoonstelt. De roode rotsen, steil zich heffend uit een diepblauwe zee, waarop witte villa's tusschen een overdaad van groen en bloemen, het vroolijke, mondaine strandleven met al zijn kleuren; dit alles vormt een beeld om niet spoedig te vergeten. ☼ Wij Nederlanders zijn nu eenmaal een reislustig

DE HAVEN VAN POLPERRO

CANADEESCHE POPULIEREN

volk en hebben een fijnen neus voor de mooie plekjes in het buitenland. Natuurlijk zijn er onder U, wier beurs zóó goed gevuld is, dat er buiten de hotelrekening nog geld te besteden blijft voor mogelijke uitstapjes in de nabijheid; in de straten van Torquay valt men (in figuurlijken zin) over de vele touringcars, die klaar staan om U naar allerlei schoone oorden te brengen. De chauffeurs stoppen U een lijst in de handen met wel twintig verschillende toeren en allicht zwicht ge voor hun welsprekendheid en kiest er één uit, waardoor ge een dag rondtuft en gulzig spiedt of er nog iets mooiers te bekennen valt. Op zoo'n tocht is het mogelijk, dat U ook in Cornwall terecht komt en één van de schilderachtige plaatsjes te zien krijgt. Maar er moet zóóveel afgedaan worden in enkele uren, dat die indruk zeer oppervlakkig is. ☼ Als ge Cornwall wilt leeren kennen, spoor dan het mondaine Torquay voorbij. Misschien stelt ge belang in Plymouth en geeft de voorkeur om Uw reis hier te onderbreken. Deze mooie, interessante havenstad is heusch het bekijken waard. En als ge dan werkelijk verder wilt en er niet tegen opziet van al het mondaine afstand te doen, neem dan het locaaltreintje naar Looe. ☼ Het begon al te schemeren, toen wij daar aankwamen en over het stadje spreidde zich reeds de rust van den avond. Voor ons strekte zich de haven, dat is de mond van de river Looe. Steil schoten de rotsen omhoog, bebouwd met moderne huizen in vroolijke kleuren, totdat we aan de brug kwamen, waar het oude Looe begon. De haven deelt de stad in tweeën, een Oosten West-Looe, verbonden door een brug, die uit de zestiende eeuw dateert en in 1855 gerestaureerd werd. ☼ Want Looe is een zeer oud stadje, dat reeds in 1340 van zich deed spreken en in de Engelsche geschiedenisboeken wordt verteld, dat van de rotsen te Looe op 21 Juli 1588 de Spaansche Armada het eerst werd waargenomen. ☼ De oude smalle straatjes, waarbij de stegen in Amsterdam nog boulevards zijn, hebben nog veel uit het verleden bewaard. Dan op-, dan aflopend in grillige onregelmatigheid, liggen ze om de oude kerk verspreid. Men doorkruist ze om aan het strand te komen en hier biedt Looe weer een geheel ander aanzicht, nu als badplaats met eenige hotels en een bijna Hollandsch strand, wat men in Engeland weinig aantreft. Tamelijk breed en zonder de bekende steenen lokt het uit tot baden. Van zee uit heeft men een verrukkelijk gezicht op het dorp, dat tegen de rotsen ligt verspreid, verscholen in het groen. Al hooger worden de rotsen en al weliger de begroeiing. Een wandeling langs het cliff voorbij het strand is meer dan mooi. Van een aanzienlijke hoogte zien we hier op de bruisende zee, die de rotsen bespoelt. En aan de andere zijde al het lachende groen, grillig in zijn hoogten en laagten. Ieder punt biedt weer een nieuwen aanblik, want een aan afwisseling zóó rijke kust treft men niet dikwijls. Talloos zijn de kleine baaien en wie van de eenzaamheid houdt, kan zich daar terugtrekken, waar alleen meeuwen van allerlei soort hem in zijn gemijmer zullen gadeslaan. Want tot mijmeren komt men hier vanzelf. Het typisch oude plaatsje met zijn ruige bevolking roept het verleden levendig voor den geest. En dan de kust met haar rotsen, soms tot diepe spelonken uitgehold, die in het verleden tot schuilplaatsen dienden. Hoeveel smokkelwaar zou er opgeborgen zijn, aangebracht door schepen, die in de talloze baaien een goede landingplaats vonden? ☼ Één van

de grootste baaien is de Talland-baai, op een paar mijl afstand met een ideaal klein, helder strand. We hebben er een halven dag doorgebracht, nagenoeg geheel alleen met de zee, rotsen en vogels. ☼ Weer een paar mijl verder, steeds langs de cliffs wandelend, komt men te Polperro. Eerst klimmend, langs een smal steenig bergpad hoog boven de zee. En dan ontmoet men in al die eenzaamheid een eenvoudig steenen kruis, hoog boven het bruisende water, afstekend tegen al het groen. Enkele namen staan er op: die van de gevallenen uit Polperro

in den wereldoorlog. ☼ We zwijgen en zijn meer ontroerd dan bij het zien van den Cenotaaf in Whitehall. Ook deze kleine rustige dorpjes hebben hun offer gebracht. En terwijl we al weer verder klimmen, zien we nog eens achterom naar het stille kruis. ☼ Nog steeds klimmen we en van Polperro is nog niets te zien. Langs den weg een overdaad van bramen, rijp-groot en sappig-zoals we ons

bramen voorstellen, maar nooit in werkelijkheid vinden. ☼ De avond daalt en over de zee ligt een fijne nevel. We loopen harder, voelen eensklaps de groote eenzaamheid. We dalen nu, steeds sneller, maar nog steeds geen Polperro. Daar klimt iemand naar boven en ongeduldig snellen we hem tegemoet.

Hoe ver het nog is? ☼ „Just a stone's throw”, en werkelijk, nadat de weg een bocht heeft gemaakt, ligt het vischersplaatsje voor ons. We zien een kleine haven, wat oude huisjes en gaan door nog nauwere slopjes dan te Looe. In de huizen zien we petroleumlampen, de fashion der bewoners is vele jaren ten achter en ook hun taal is het Engelsch van 'n honderd jaar geleden. Het is als uit het sprookje van de Schoone Slaapster. We komen langs het Beach

house, een oud, donker huis, dat uitziet op de haven. Het water is laag en achter het huis is een droge plek, waarop uit een der ramen het afval en de inhoud van de toilettemmer wordt gedeponceerd. Wij concludeeren hieruit, dat ook de hygiëne hier honderd jaar ten achter is. En we voelen opeens geen lust hier ons „dinner” te gebruiken, wat later ook blijkt onmogelijk te zijn, want „het Café” is niet in staat meer dan een „tea” te verstrekken. ☼ Als dan eensklaps de autobus de nauwe hoofdstraat indraait, schijnt Polperro weer tot onzen tijd terug te komen. Maar het kleine

busje moet wel heel gek manoeuvreeren om op den breederen verkeersweg te komen. ☼ Als we Looe bereiken, vinden we het plotseling heel mondain en daar we te laat zijn voor „dinner” in het hotel, nemen we genoegen met een vischsupper. We mopperen niet als er niet anders op tafel komt dan „fish and chips”. Neen, we zijn het er over eens, dat Looe toch eigenlijk heel comfortabel is. Want we kennen nu Polperro. Maar we kennen ook een stukje ongerepte natuur.

Foto Stephainky

IN DEN WINTER WORDT HET GEWEI AFGEWORPEN

REEËN EN HERTEN

DOOR DR. G. BARENDRECHT

(Slot)

ZIJN de reeën al onregelmatig over ons land verdeeld, de

Foto Stephainky

OP ZOEK NAAR VOEDSEL ONDER DE SNEEUW

Veluwe” en die eigenlijk heelemaal niet wild meer zijn, maar even goed voor de enkele bestanden in de vrije wildbaan, zooals we die op één of twee plaatsen op de Veluwe nog aantreffen. Een overgang tusschen de dieren achter hekken en de „vrijen” vormt de hertenbevolking van de kroon-domeinen. Om de bescherming welke de herten genieten door de jacht (behalve door de jachtwet dus), goed te begrijpen, is eenig inzicht noodig in de tradities der hertenjacht. Die hertenjacht onderscheidt zich al sedert de middeleeuwen van elke andere als een soort super-jachtsport. Daartoe zal zoo-

Keizer WILHELM I komt door Grünberg, een prachtige gelegenheid voor den burgervader, den monarch een beker Grüneberger wijn aan te bieden. De keizer proeft het druivennat eens goed en merkt dan met een glimlach op: „De Grünebergerwijn lijkt me veel beter dan zijn roep is: hij smaakt uitstekend!” — „Majesteit,” stottert de burgemeester, „we hebben nog veel beteren!”

wel de edele gestalte van het dier zelf hebben bijgedragen, met de prachtige trophéeën, die het oplevert, als de ongetwijfeld reeds vroeg ingetreden schaarschte, die deze jacht tot een select vermaak voor de aanzienlijken stempelde. En nog zijn de herten sterk aan het grootgrondbezit gebonden. De hoge prijs, die men op een welverzekerd voortbestaan van den hertenstand stelde, gepaard aan de groote kwetsbaarheid, die zoo'n groot dier in onze streken nu eenmaal eigen is, voerde al gauw tot allerlei beperkingen, die de jager

zich zelf oplegde. Zoo ontwikkelde zich vooral de sluipjacht in tegenstelling tot de drijfjacht en werd een heele tak van wetenschap. Vooral in het Duitschland van de eerste helft der vorige eeuw, met zijn vele latifundiën, was die jacht sterk ontwikkeld. De eischen, die aan een jager van zessen klaar worden gesteld, zijn niet gering en zijn scherpzinnigheid in het sporenlezen doet niet onder voor die van Winnetou. Hij moet

aan die sporen kunnen zien of hij met een hert dan wel met een hinde te doen heeft, of het dier stapte, draafde of in galop is weggevlucht of liep te grazen, of het jong of oud is, groot of klein. Ook de vorm van de uitwerpselen verraad hem onmiddellijk het geslacht. Een ander punt, dat duidelijke

taal spreekt over het kaliber van een hert, zijn de boomen, waaraan het zijn gewei geveegd heeft. Een jonge spiesbok doet dat heel wat bescheidener dan een oude twaalfender, die de boomen zóó onder hand en neemt, dat de vellen er bij hangen. Ook zonder te vegen laat het mannetjeshert (kortweg hert geheeten) duidelijke teekenen aan de boomen achter: een heel

spoor van gebroken en geknakte takken verraad den weg, dien het genomen heeft. Een andere kwestie, waaraan veel aandacht wordt besteed, zijn de sporen, die ontstaan tijdens de jacht zelf. Op de plaats waar het hert werd aangeschoten, zijn meestal wel wat bloed en haren te vinden en nu is de groote kunst er echter te komen waar het schot „zit“. Dat is natuurlijk van veel belang in verband met de gedragswijze die de jager nu verder heeft te volgen. Zit het schot b.v. in de longen, dan zal hij de vervolging slechts langzaam en voorzichtig voortzetten, teneinde het hert tijd te geven om „ziek te worden“. In den tegenwoordigen tijd is er van die jagersvakkennis wel een en ander

verloren gegaan. Van den industrieel of handelman, die af en toe een paar dagen uit jagen gaat, kan bezwaarlijk zooveel deskundigheid worden verwacht als van den landheer, die zijn heele leven in de bosschen doorbrengt. Maar wat heeft dit alles nu met het behoud van den hertenstand te maken? Zeer veel, want die staat en valt met de schare toegewijde volgelingen van St. Hubertus, die geleid worden, veelmeer door een soort ruige genegenheid voor het edele hert, dan door het roofdierinstinct, dat de sentimenteële dierenvriend

maar al te vaak bij hen veronderstelt. De twee maatregelen, die door deze hertenvrienden genomen worden voor het behoud van hun wild, zijn de compensatie van de in onze streken onvermijdelijke degeneratie en de voedselvoorziening. Om een goeden indruk te krijgen van de degeneratie, waaraan de herten gedurende de laatste twee eeuwen in Europa onderhevig zijn, is niets zoo leerzaam als het vergelijken van de geweien

van de in den ouden tijd geschoten prominente exemplaren met de recente. In de groote geweiencollecties, zooals die in vele Duitsche kasteelen te zien zijn, is dat licht uitvoerbaar. Wij zien dan, dat er aan het begin van die periode nog herten voorkwamen met aantallen einden, die nu in het geheel niet

meer bereikt worden en een vergelijking van de gewichten der oogenschijnlijk gelijkwaardige geweien toont ons, dat ook die nog voortdurend afnemen. Ongetwijfeld mogen we de geweiontwikkeling als maatstaf gebruiken voor de algemeene dispositie van zijn oorspronkelijken eigenaar en dan valt uit deze daling niet veel anders te besluiten dan dat het hert

Foto Kunst

HINDE OP DEN UITKLIJK AAN DEN BOSCHRAND

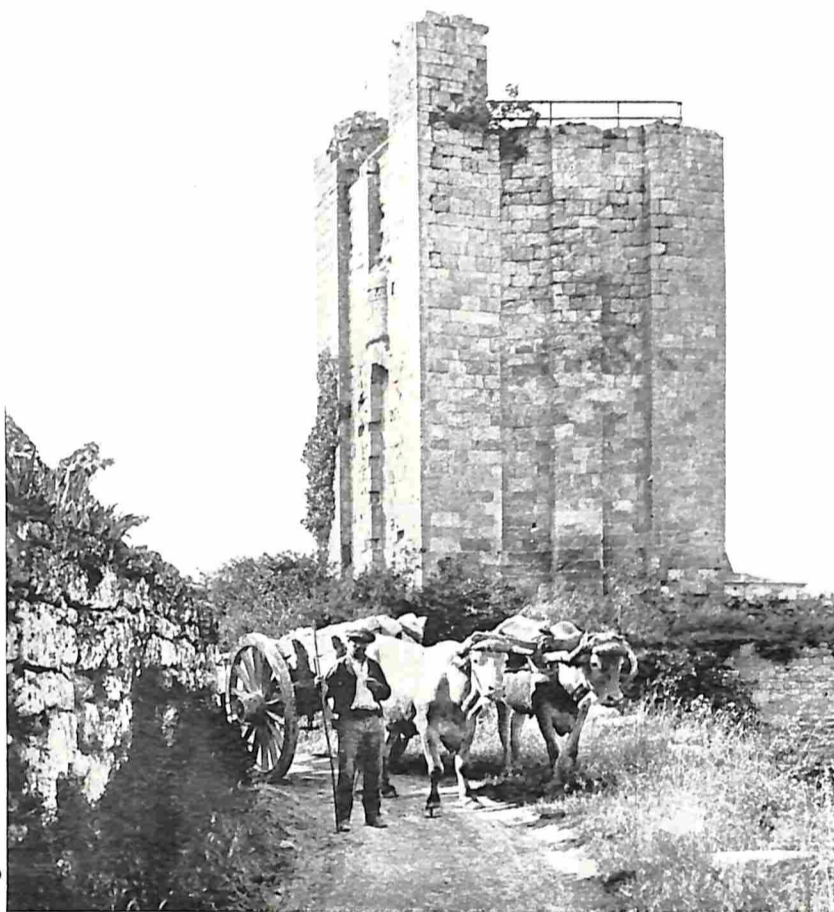
Foto van de Peppel

HERTEKALF

voortdurend is achteruit gegaan, in zijn topprestaties tenminste. Dat is ook heelemaal niet te verwonderen, want door de versnippering in talloze min of meer geïsoleerde revieren komen de kapitale herten bij de voortplanting vaak niet meer voldoende tot hun recht, zoodat juist de meest waardevolle lijnen onvoldoende doorgefokt worden. In precies dezelfde richting werkte natuurlijk de omstandigheid, dat eeuwenlang de jagers, wien het vooral om trophéeën te doen was, de mooiste exemplaren in hun revier wegschoten en de minderwaardige lieten loopen. In dit opzicht zijn de jagers van de laatste halve eeuw hun vroegeren collega's tenminste voor. Meer op de hoogte met de op de wetten der

erfelijkheid steunende principes der moderne fokkerij, zijn ze er vooral op uit de slechte exemplaren allereerst weg te schieten en zoo te beletten hun aanleg op een volgend geslacht over te dragen. Maar dit is natuurlijk alleen uitvoerbaar door iemand, die het heele gebied door en door kent, met alle herten die er voor komen en die ze ook weet te vinden, kortom een jager van den ouden stempel. Tegenwoordig wordt in alle groote revieren eenvoudig jaar voor jaar vastgesteld wat er geschoten mag worden, zonder rekening te houden met de verlangens van gasten, die het op recordgeweien gemunt hebben. Zoo is dan aan de degeneratie een einde te maken. Dat deze methode ook in een klein gebied op slechten grond het peil der geweien weer aanmerkelijk op kan voeren, bleek wel uit de inzendingen van de in eenige tientallen jaren in de Veluwsche domeinen verzamelde geweien, welke wijlen Prins Hendrik op verschillende tentoonstellingen heeft ingezonden. Dit was één zijde van de actieve bescherming, welke nooit door een louter passieve natuurbescherming zou kunnen worden gecompenseerd. Ik zeg dit met nadruk, omdat te vaak de meening wordt verkondigd, dat de jacht uit den tijd is en dat de herten nu maar aan de hoede van geveerlooze natuurbeschermers moeten worden toevertrouwd.

De andere directe wijze waarop de jager zijn herten verzorgt, is de voeding, meer in het bijzonder dan de wintervoeding. Maar daarover zijn onder de deskundigen de meeningen nogal verdeeld. Het natuurlijk voedsel van het edelhert wordt natuurlijk gevormd door alles, wat het in het natuurlijke middeneuropeesche loofbosch aan vruchten, bladeren en grassen kan vinden. Maar wat moeten die stumpers nu beginnen in onze horribele plantages van grove dennen met kalen ondergrond, of zelfs in het hooggeroemde gemengde bosch, met eveneens nagenoeg kalen ondergrond? Natuurlijk vergrijpen ze zich daar aan de takken en de schors van het waardevolle hout zelf en verder wordt dat menu, evenals bij de reeën, aangevuld met alles wat de boer op zijn akkers verbouwt en zoo zien we dan ook heel regelmatig tegen de schemering de herten het bosch uit en de velden intrekken. Natuurlijk is niet iedereen daar op gesteld en dan zien we al weer gauw de bekende hooge wildhekken verrijzen. Wat moeten ze dan? In heel groote boschgebieden kunnen ze het nog wel even uithouden, maar anders moet toch de jachtheer ingrijpen. Dat gebeurt dan en door direct bijvoeren van hooi, eikels en kastanjes en door het aanleggen van wildakkers en -weiden. Tegen de directe voeding zijn echter, vooral in de groote revieren, wel enkele bezwaren aan te voeren. Ten eerste is het gevaar niet denkbeeldig, dat hierdoor allerlei oude en minderwaardige dieren, die eigenlijk behoorden te verdwijnen, toch nog in staat gesteld worden om den winter door te komen. Bovendien schijnen de sterkste herten haast niet op de voederplaatsen te komen, en daar natuurlijk overal eerder gejaagd wordt dan daar in de buurt, is dat ook al niet erg bevorderlijk. Deze kwestie brengt ons direct op het kuddeverband der herten, waarin zich de sterkste herten niet wenschen te schikken, een verschijnsel, dat bij veel hoefdieren voorkomt. De minder zware herten vormen kleine troepjes en de groote kudden worden ten slotte gevormd door de hinden van alle leeftijden, de jonge herten en de kalfjes. Deze troepen worden steeds aangevoerd door een oude hinde. Gedurende bijna het geheele jaar wordt dit verband in stand gehouden, alleen in den bronsttijd wordt het verbroken, maar dan staat ook de heele hertenwereld op zijn kop. Die bronsttijd begint in September, soms al in Augustus en duurt tot

LE CHÂTEAU DU ROI TE SAINT EMILION

midden October. De herten zijn dan weldoorvoerd als op geen anderen tijd van het jaar en de krachtsontplooiing, die wij nu zien krijgen, is werkelijk indrukwekkend. De sterkste herten krijgen nu voor enkele weken het heft in handen. In koude nachten weerklinkt het geheele bosch van hun sonoren bronstroep, hier brult er een, ergens anders antwoordt een ander en in minder dicht bevolkte streken worden ook de dagen niet stil. Zoo, gedurende den bronst, zijn de herten op hun mooist en het is zeker om dat eens mee te maken. Meestal slapeloze nachten waard ook op onze Veluwe wel een paar is de bronstplaats een weide of andere open plaats in het bosch. Den kop omhoog geworpen, het gewei in den nek, laat het bronsthert den eenen kreet na den anderen door de stille nachtlucht weerklinken. De hinden schijnen op dat geluid af te komen, maar zich aan het hert vertoonen doen ze af te komen, maar niet dadelijk, dit moet hen opzoeken. De jonktoch ook weer niet dadelijk, dit moet hen opzoeken. De jongere herten, die zich per abuis nog in hun gezelschap mochten bevinden, worden zonder complimenten verdreven en nu begint de tyrannie eerst recht. Het oude hert heeft steeds een bijzondere voorkeur voor de jongste hinden, die in den regel echter nán of meer met geweld gedwongen moeten worden,

wat op zichzelf alweer aanleiding geeft tot heftige tooneelen. De oude hinden worden nogal verwaarloosd en zoeken dan vaak hun troost bij de voortdurende om het troepje rondsluipende jonge herten, die echter goed moeten oppassen, dat het bronsthert ze niet in de gaten krijgt. Dit moet zijn harem echter weer met kracht verdedigen tegen de even sterke herten, die er tot dusver nog niet in geslaagd waren, er een te vormen en zoo wordt de geheele bronsttijd één voortdurende reeks van gevechten. Die hertenduels ontaarden niet zelden in een strijd op leven en dood. De opening lijkt wel wat op Japansch worstelen: hebben de twee geweien elkaar eenmaal stevig te pakken, dan gaat het stooten over in een duwen, waarbij beide dieren het uiterste van hun krachten vergen. Soms liggen ze heelemaal op de knieën van hun voorpooten, met zwoegende flanken en met bloed beloopten oogen. Het gaat er maar om of het hert, dat ten slotte weggedrongen wordt,

zijn wending vlug genoeg kan maken om in galop weg te vluchten of dat de overwinnaar er in slaagt hem tijdens die manoeuvre met de scherpe oogspruit te doorboren. Soms raken de geweien zoo vast in elkaar, dat de dieren er niet meer in slagen vrij van elkaar te komen, in dat geval vinden beiden een ontijdig en ellendig einde. In het Zoölogisch Museum te Amsterdam kan men een paar geweien van Nova Zembla, die blijkbaar aldus aan hun einde zijn gekomen. Eten is iets dat voor het bronstige hert pas op de zooveelste plaats komt en aan het einde van den bronsttijd zijn ze dan ook broodmager geworden. Nu komt de beurt pas aan de zwakkere broeders, voor zoover die zich tenminste niet met de oude hinden hebben kunnen bemoeien. Uit dit verloop van de sterke groote herten op de erfelijke samenstelling van het nageslacht moet hebben: zij behooren een onevenredig veel grootere nakomelingschap te hebben dan de zwakkere. Het gewei is dus een echt bronstwapen, tegen vijanden wordt het zelden of nooit gebruikt. Daarmede klopt dan ook wel, dat het ieder jaar in den winter wordt afgeworpen om gedurende de zomermaanden weer te worden vernieuwd. De jongen worden geboren eind Mei — Juni en zijn gedurende de eerste dagen van hun leven volkomen hulpeloos. De geboorte schijnt soms nogal bezwaarlijk te gaan en er zijn wel

gevallen bekend waarin bosarbeiders de hinde hebben moeten helpen. Zij groeien echter snel en volgen dan de moeder op den voet, gezoogd worden ze tot aan den volgenden bronsttijd. In de tweede helft van het eerste levensjaar ontwikkelt zich bij het jonge hert het eerste gewei, een paar eenvoudige onvertakte spiesen, zonder rozenkrans. Wanneer het dier twee jaar oud is, wordt dit verwisseld voor een nieuw, dat wel een rozenkrans heeft en meestal drie of vier takken aan iederen kant telt. Het gaffelstadium wordt meestal overgeslagen. Ieder jaar wordt nu verder een nieuw gewei gevormd, dat zich bij een gezond, goed gevoed hert, voorloopig steeds verder blijft ontwikkelen, al is het dan ook niet in het aantal einden, dan toch in gewicht. Het zou te ver voeren hier in te gaan op de nomenclatuur van alle verschillende vertakkingen, liever willen wij de geweivorming zelf nog even onder de loupe nemen. De eerste aanleg van het eerste gewei wordt gevormd door een paar uitgroeiingen van het voorhoofdbeen, waarover de huid geheel intact blijft, tot zij hun volle lengte hebben bereikt. Dan gaat het hert die huid er afschuren tegen de boomen, zoodat het grootste deel van het been bloot wordt gelegd. Van nature is dit natuurlijk wit, maar door de stoffen uit den boombast krijgt het dadelijk de bekende bruine of zwarte kleur. Alleen de punten blijven min of meer wit. Om het onderste gedeelte blijft de huid echter

zitten en het is juist op de grens van het behaarde en het kale gedeelte, dat het gewei afbreekt. Het behaarde onderste deel heet de rozenstok. Wanneer het afwerpen pas is gebeurd, ziet de breukvlakte er nogal bloediger uit, maar de huid van de rozenstok groeit daar al gauw omheen en dan begint meteen de nieuwe beenvorming. De huid is rijk

met bloedvaten voorzien, wat bij een dergelijk snel groei-proces ook wel noodzakelijk is en voelt ook opvallend warm aan! Ieder gewei, van het tweede af, heeft onder aan de hoofdstang op de grens van den rozenstok een rijk geparelde verdikking, die rozenkrans heet. Bij het afbreken van het gewei gaat ieder jaar een dun schijfje van den rozenstok mee, zoodat bij oudere herten de rozenkrans steeds dichter op den kop komt te zitten. ☞ De „kwaliteit” van een gewei wordt beoordeeld: in de eerste plaats natuurlijk naar het aantal einden, maar verder ook naar het gewicht en naar de pareling, dat is de ontwikkeling van de rijen witte knobbeltjes, die vooral bij de reeën zoo sterk ontwikkeld zijn. ☞ Het gebit levert, althans bij jonge herten, ook leeftijdskenmerken op, maar steeds vormen de, bij oudere herten bruine, kleine hoektanden uit de bovenkaak een hoog gewaardeerde jachttrofee, een welkome aanvulling van het gewei.

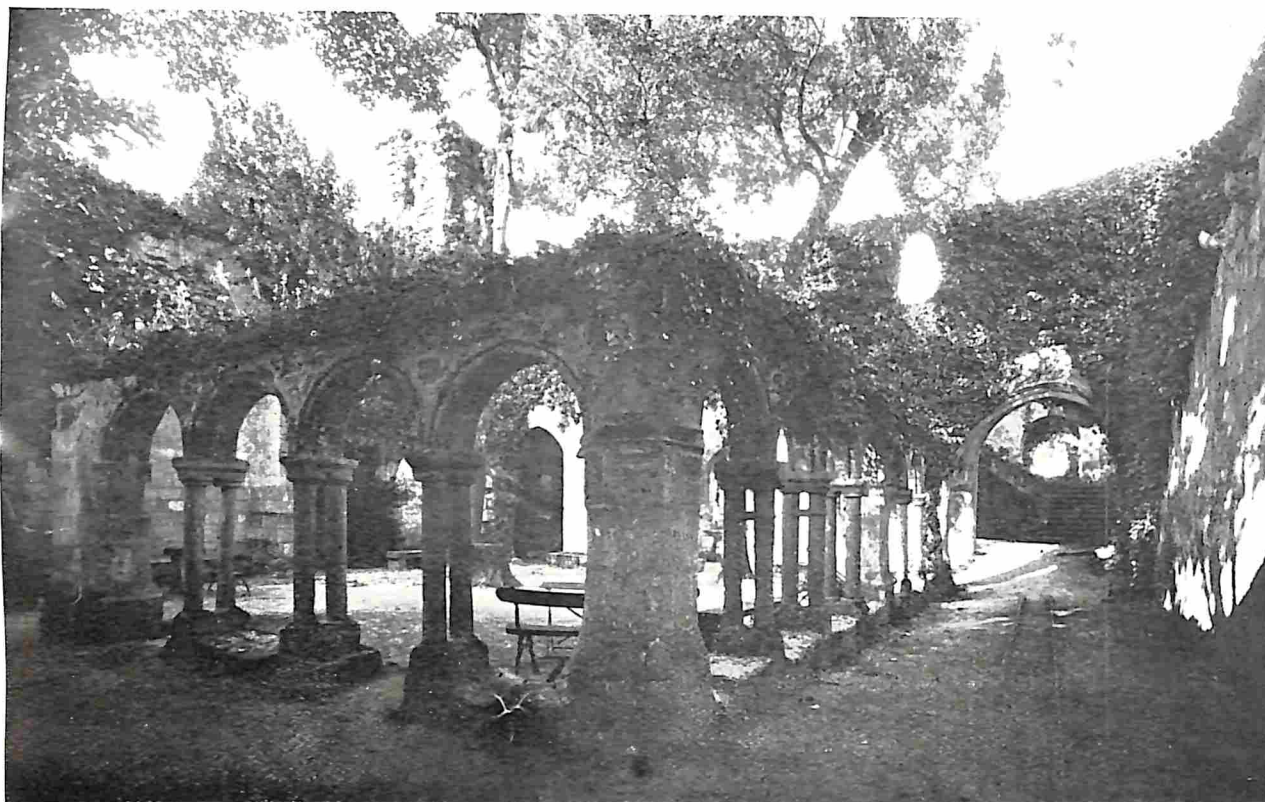
SAINT EMILION

DOOR H. VAN LOON

DE naam behoeft geen nadere toelichting. Tot de inkrimping van de algemeene koopkracht gingen er vrachten van dezen Bordeaux in flesschen of vaten naar ons land. De laatste jaren zijn ze verminderd, maar Nederland is er nog een belangrijke afnemer van. ☞ Aan het product van haar weligen bodem dankt de plaats haar wereldnaam, maar ook uit andere gezichtspunten is

ze merkwaardig. Haar verleden verliest zich in de wereld van de legenden. Sinds onheuglijke tijden werd haar gebied bewoond. De vlakte, door een heuvelrug beheerscht, is een natuurlijke verdediging en centrum van bewaking. Aan de flank moest zich vanzelf een stad vlijen, die zich de verbindingswegen in de vlakte ten nutte zou maken. De Romeinen hebben er zich gevestigd en wel vermoedelijk, tegen 't jaar 275, de legioenen van keizer Valerius Probus, die er de bosschen ontgonnen, de moerassen drooglegden en de eerste wijngaarden aanlegden. In elk geval zijn er Romeinse overblijfselen gevonden. Naar het heet heeft de villa van den dichter Ausonius er gestaan, maar met den inval van de Goten in 406 krijgen we vaster grond onder de voeten. Zij hielden er geducht huis en in de 7e eeuw pas bouwden de monniken van Sint Benedictus er een klooster, misschien het eerste van de streek. In 732 werd het door de Saracenen verwoest, maar weer opgebouwd en deze heropstanding zou te danken geweest zijn aan een monnik, die zijn naam aan de plaats zou geven, Emilianus. ☞ Deze Emilianus had zijn bretonsche geboorteland verlaten om de eerbewijzen te ontgaan, waarmee hij overstelpt werd wegens een wonder, dat hij verricht zou hebben. Te Saint Emilion wordt nog de kluis in de rots getoond, waar hij aanvankelijk schuilplaats zocht. Hij trok spoedig een kring van mannen

tot zich, die, de wereld ontvlucht, naar de regelen van Sint Benedictus leefden en de grotten als mede de „onderaardsche” kerk gegraven zouden hebben. Later is Saint Emilion nog eenige malen te vuur en te zwaard verwoest, o.a. door de Noormannen. In 1199 is het door koning Jan zonder Land tot stad verheven. Het werd de speelbal van de oorlogen tus-

RUÏNES VAN HET KLOOSTER DER CORDELIËREN TE SAINT EMILION

schen en Franschen en had daaronder in alle opzichte te lijden. Naderhand is het een slachtoffer van de godsdiensoorlogen geweest en in 1563 door de aanhangers van de Hervorming gebrandschat, maar niet minder had het van de katholieke soldaten te lijden, daar geen van beide partijen deze vesting aan de andere gunde. En wat de protestanten aanging, de kloosters, waaruit het grootendeels bestond, waren hun een doorn in het oog. ☞ Saint Emilion dommelde daarna voort tot 1792, in welk jaar het zich een revolutionairen gemeenteraad koos. Het zou daarmee wel losgelopen zijn, als na de verbanning van de girondijn-sche leden der Convention een handvol hunner zich niet in de naburige steengroeven in veiligheid meende te kunnen brengen. Zij werden uit die hachelijke schuilplaats verlost door een aanhangster, die de zeven vluchtelingen verborg in een 30 meter diepen put, op den bodem waarvan — een vochtige grot — zij het hun zoo gerieflijk mogelijk maakte en van voedsel verzag. Dit luisterde nauw, want het kwam erop aan in een tijd, toen ieder maar één pond brood per dag kreeg, geen argwaan te wekken. Ze bleven er ongeveer een maand, tot de vrouw, die hen verzorgde, geen kans zag hen te houden. Vijf van hen echter keerden spoedig te Saint Emilion terug, waar zij het acht maanden lang uithielden in een rommelkast op een zolder, die op haar hoogst één meter mat en alleen door de reten van het dak lucht en licht ontving. ☞ De woelige jaren waren daarmee voor het stadje voorbij. Behalve als wijncentrum ontwikkelde het zich als middelpunt van toeristische uitstapjes en oudheidkundige naspo-

ringen. Zijn huizen stapelen zich amphitheatergewijs tegen de helling van den bergkam. De reiziger, die er het eerst komt, doet het best op het kerkplein halt te houden en vandaar naar de oude wallen te wandelen. Hij komt dan voorbij het logis Malet, een schilderachtige constructie uit de 15de eeuw, opgetrokken op den wal van de stad en verder een warboel van oude vervallen muren en vochtige ingangen van thans verlaten groeven. De stad overziende, wordt men terstond den vierkanten toren van het Château du Roi en de slanke campanile van de collegiale kerk met bouwkunstige motieven uit 12e, 14e en 15e eeuw gewaar. En dan zijn er de kloosters, waarvan één bewonderenswaardig bewaard, het andere een voorbeeld van romantische ruïnes en de al genoemde kerk „onder den grond”, de eenige van Frankrijk, de kapellen en overblijfselen van burgerlijke monumenten daargelaten. ☼ Met dat al is Saint Emilion allesbehalve een doode stad. Wie de schilderachtige straten inloopt, staat gauw versted van het vertier. Men vindt er zoowel den archeoloog, tuk op het ontsluieren van geheimen

uit vervlogen tijd, als den toerist, aangelokt door de schilderachtigheid van de plaats en de bekoringen van den wijn of de jeugd, die er zich in wandelingen verpoost. ☼ De Monolithische kerk dateert uit het einde van de 11e eeuw. Ze werd in de rots zelf als het ware gesneden en bestaat uit drie „schepen”. De klokketoren is van later. Het vermelde kasteel werd door Lodewijk VIII in het eerste kwart van de 13e eeuw gebouwd en heeft als raadhuis gediend. De collegiale kerk (12de tot 15de eeuw) is een mengeling van romaansch en gotiek met twee bizantijsche koepels; men vindt er nog schilderijen uit de 12e eeuw. Van de „kloosters” verdient vooral dat de Cordelieren belangstelling wegens zijn sierlijke zuilengang. ☼ Wat de monolithische kerk betreft, tevoren moet er een grot of steengroeve in de rots uitgehold zijn geweest. Later bracht de gelijksoortigheid van de steen de menschen op de gedachte, de kerk in te graven in plaats van ze op te trekken. De hoogte van de gewelven werd bijgevolg

door de hoogte van de rots beperkt. De ingang was oorspronkelijk stellig maar een nauwe opening in het midden van de rots. Nadien is ze verbreed en met een spitsboog bekroond. De bouwvallen van kerk en klooster der Cordelieren vormen een der voornaamste bezienswaardigheden van Saint Emilion. Er bleef slechts een „schip” uit de 15e eeuw van, dat niet overweld schijnt geweest te zijn. De ruïnes van de kerk zijn thans door een woeste vegetatie van struiken, lianen en klimop overwoekerd evenals het klooster zelf, dat onder een wilde vacht van klimop schuil gaat, welke zich met varens en mossoorten langs bogen en kanteelen slingeren en de steen bedekken. In de 12e en 13e eeuw werden de wallen opgeworpen, waarin zich de bressen van eenige zwaar verdedigde poorten openden met schietgaten en de rest. Van die zes poorten is alleen de Porte Brunet over. Men kan zich nog een voorstelling vormen van de beteekenis van particuliere huizen in de middeleeuwen daar ter stede. Een van de oudste en meest geschondene is het Palais Cardinal. ☼ De wijn is de kroon van de stad. Allerwege langs den heuvelrug en in de vlakte is de grond met wijngaarden overdekt. In 1312 verplichtte de vroedschap zich jegens den koning van Engeland, meester van het land, hem — toendertijd Eduard II — 50 ton wijn te leveren, „helder, zuiver en onversneden”. De soeverein was

er zoo blij mee, dat hij den stedelingen het voorrecht schonk, niet wegens schulden gevangen te kunnen worden genomen. In een ballade uit de 11e eeuw werd de Saint Emilion al bij de beste wijnen gerangschikt en al spoedig kwam het gerechtvaardigde verlangen op, hem tegen knoeiers te beschermen en het merk van herkomst te eischen, want wijnbouwers uit de buurt maakten er misbruik van. De kenners weten den bijzonderen smaak, de kleur, donker, schitterend en fluweelig, en het even bittere bouquet onmiskenbaar te identificeren. Na zes maanden in de flesch getoefd te hebben, wint hij nog aanmerkelijk. ☼ De bodem draagt daartoe grootelijks bij. Hij is gemengd met leem en kalk en lager stoot men op zand en ijzer. Vooral sinds de druifluis er haar intrede deed, wordt aanhoudende zorg van de eigenaars vereischt. De eigendommen zijn er weinig uitgestrekt. De gemiddelde wijngaard meet 20 tot 30 hectaren, met een jaarlijkse productie van tusschen 60 en 70 ton. Aan de bereiding wordt voortdurende belangstelling besteed, zij het ten koste van de vroegere schilderachtige oogstfeesten, waar

bij de druiven getrapt werden en het met de hygiene niet nauw genomen werd. Dit is nu alles gerationaliseerd en technisch verantwoord. In het algemeen blijven deze wijnen drie tot vier jaar in het fust, met in het begin herhaalde aftappingen. Ze smaken het best, als er kaas bij gegeten wordt. Hollandsche kaas werd er tot vóór kort veelvuldig bij genuttigd. Helaas hebben de internationale belemmeringen aan dien invoer vrijwel een einde gemaakt. En zelfs is het mogelijk, aan een uitgebreide maaltijd Saint Emilion door te drinken, als de verschillende „oogsten” maar oordeelkundig afgewogen worden. Sommige kunnen uitstekend op de wijze van de Champagne tot schuimen gebracht worden. ☼ De kenners weten wel, hoe vaderlijk zij met het „afschenken” en het „kameren” te werk moeten gaan. Bij het overgieten in een karaf moet men de „flesch van herkomst” zorgvuldig ontkurken, waarna de karaf met kokend water gewarmd en er een half glas van den af te schenken wijn in gestort wordt. Dit „de-

canteeren” moet langzaam geschieden. En om dit kostelijke vocht op temperatuur te brengen, behoort zoowel het daarin doen van ijs als het zetten bij de kachel vermeden te worden. Genoeg is het, dat het de temperatuur van de omgeving heeft. ☼ Ten slotte wete men, dat Saint Emilion op 35 K.M. van Bordeaux ligt. Men vindt er hotels, natuurlijk met uitnemende wijnkelders: een lekkernij zijn er de macarons met zoete en bittere amandelen en er zijn prettige uitstapjes in den omtrek te maken.

OVERPEINZING

OVERPEINZING

Terwijl mijn aalmoes in de kille hand des blinden glijdt. Die langzaam, stap voor stap, zijn weg zoekt in de foule. Zie ik het volle licht en 't daas gedoe, dat hem omgeeft: Toch tast 'k als hij in 't duister, naar mijn doel.

Maar hij, mijn blinde vriend, met pasjes zoo omzichtig. Nu links, dan rechts, geduldig tastend met z'n staf. Hij heeft me laten zien, hoe zienden moesten loopen . . . En 'k tracht te doen als hij, maar "Het Zien", dat leidt me af.

Foto H. Meyer

VIJVER IN HET WATERKASTEEL BIJ DJOCJAKARTA
HET WATERKASTEEL IS EEN VORSTELIJK LUSTOORD, OMSTREEKS
1750 GEBOUWD OP EEN KUNSTMATIG GEFORMD EILANDJE,
TIJDENS DE REGERING VAN AMANGKOE BOEWONO I, EERSTEN
SULTAN VAN DJOCJAKARTA. HET KASTEEL IS THANS VER-
VALLEN EN WORDT DRUK DOOR TOERISTEN BEZOCHT